DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-6840-2014-42

ANALÝZA TRHU PRÁCE V OBDOBÍ NEFUNKČNÍHO INFORMAČNÍHO SYSTÉMU O OBCÍCH ČR (NA PŘÍKLADU OBCÍ OKRESŮ BRUNTÁL A JESENÍK)

ANALYSIS OF LABOUR MARKET DURING THE PERIOD OF NON-FUNCTIONAL INFORMATION SYSTEM COMMUNITIES CZECH REPUBLIC (THE EXAMPLE OF THE BRUNTÁL AND JESENÍK DISTRICTS)

MGR. ZDENĚK OPRAVIL

DOC. RNDR. VÁCLAV TOUŽEK, CSC.

Katedra geografie | *Department of Geography*
Přírodovědecká fakulta | *Faculty of Science*
Univerzita Palackého v Olomouci | *Palacký University in Olomouc*
✉ *17. listopadu 12, 771 46 Olomouc, Czech Republic*
E-mail: zdenek.opravil@upol.cz, vaclav.tousek@upol.cz

Anotace
V ČR od počátku roku 2005 funguje Informační portál Ministerstva práce a sociálních věcí, jehož cílem bylo vytvoření elektronického portálu, na kterém si mohou zájemci hledat zaměstnání vlastními silami. Vedlejším produktem portálu (informačního systému firmy OKsystem) jsou tzv. Statistiky, které umožňovaly analyzovat až do úrovně obcí situaci na trhu práce do konce roku 2011. Ministerstvo se poté rozhodlo v souladu se změnami ve výplatě sociálních dávek funkční informační systém opustit a zároveň vybudovat systém nový. To se nezdařilo, takže nyní nejsou k dispozici data umožňující analýzu situace na trhu práce za menší územní jednotky než okres. Autoři ve svém příspěvku proto navrhují, jak postupovat v období nefunkčního informačního systému při analýze zaměstnanosti a nezaměstnanosti v menších územních jednotkách (obce, správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem či s rozšířenou působností).

Klíčová slova
informační systém, statistiky, trh práce, zaměstnanost, nezaměstnanost

Annotation
Since the beginning of 2005 the Information portal of Ministry of Labour and Social Affairs is launched with the idea of creating electronic labour market, where applicants can look for jobs on their own. The side product of the portal (information system of the company OKsystem) is the so called Statistics, which enabled to analyse the situation on the labour market in the municipalities till the end of 2011. The ministry decided then in accord with changes in the issue of social benefits to leave the system and build a new one. That did not happen so far, therefore there are no data enabling the analysis of labour market in areas smaller than districts. The authors propose in their contribution how to act in the period of non-functional information system in analyses of employment and unemployment in smaller spatial units (municipalities, areas of municipalities with authorised municipal office and municipalities with extended powers).

Key words
information system, statistics, labour market, employment, unemployment

JEL classification: *X12*

Úvod

Uplynuly již více než 3 roky, kdy Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV) se rozhodlo odstoupit od smlouvy s firmou OKsystem, která dodávala ministerstvu a úřadům práce své produkty, které se postupně staly součástí informačního systému veřejné správy (integrovaný portál MPSV, software pro výplatu sociálních dávek a zpracování mzdové agendy, systémy pomoci v hmotné nouzi a sociálních služeb, správu lidských zdrojů a v neposlední řadě systém zveřejňování pracovních příležitostí). OKsystem je softwarová společnost, šetřitel, dodavatel a systémový integrátor rozsáhlých informačních systémů ve veřejné správě i podnikové sféře, zejména aplikací v oblasti zaměstnanosti a řízení lidských zdrojů, která pro ministerstvo pracuje od roku 1993. Nové vedení MPSV v roce 2011 naznalo, že aplikace starých i nových produktů OKsystemu je finančně nákladná, a proto rozhodlo, že bez výběrového řízení vybuduje nový informační systém pro úřad práce ČR pod názvem AIS firma Fujitsu Technology Solutions z řadou subdodavatelů. Na realizaci zakázky se podílely i firmy spřízněné s vedoucími představiteli MPSV. Později úřad pro ochranu hospodářské soutěže zrušil společnosti Fujitsu dodatek smlouvy s ministerstvem na pokračování prací týkající se informačního systému, a to z důvodu velkého porušení zákona o veřejných zakázkách. Ministerstvo i nově zřízený úřad práce ČR se proto musely vrátit k původnímu softwaru firmy OKsystem a veškeré práce v systému AIS byly zastaveny.

Pomineme-li zbytečně vynaložené finanční náklady státního rozpočtu v řádu mld. Kč, tak „reformě“ informačního systému způsobila i to, že se ztratila většina statistických dat poskytujících informace o situaci na regionálních trzích práce od 1. ledna 2012. Tato skutečnost negativně ovlivňuje i vrcholící práce v ČR na zpracování Strategií komunitně vedeného místního rozvoje pro programové období 2014-2020 Místních akčních skupin (MAS). Integrovaná strategie území je celkovou střednědobou strategií, která vychází ze záměrů dlouhodobého udržitelného rozvoje území a je součástí komunitně vedeného místního rozvoje. Jde o ucelený rozvojový dokument, vztahující se na území působnosti MAS. Pro nastavení správné strategie pro rozvoj území je bezpodmínečně nutné znát základní skutečnosti o dosaženém ekonomickém a sociálním rozvoji. V případě ekonomiky u území větších než okres je základním srovnávacím ukazatelem hrubý domácí produkt přepočtený na jednoho obyvatele v PPS (parita kupní síly). U území rozlohou menších než okres (správní obvod obce s rozšířenou působností, území vymezené MAS, obec atd.) o jejich ekonomickém rozvoji nejlépe vypovídají ukazatele reprezentující regionální a lokální trh práce (např. míra nezaměstnanosti, volná pracovní místa, podnikatelská aktivita). Bez objektivní analýzy trhu práce nelze zpracovat odpovědnou střednědobou strategii rozvoje území.

Cílem příspěvku autorů je poradit zpracovatelům programů regionálního rozvoje jak postupovat při získávání potřebných informací o trhu práce v současnosti, kdy integrovaný portál MPSV není plně funkční.

1. Objektivní analýza situace na regionálních i lokálních trzích práce

Základní informace o situaci na trhu práce v obcích ČR poskytuje výše zmiňovaný Integrovaný portál MPSV, který byl dobudován na počátku roku 2005. Údaje o *počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání* až do úrovně obcí byly poprvé publikovány v elektronické podobě od července 2001 a o dva měsíce později již byly k dispozici i údaje o míře (registrované) nezaměstnanosti, která se počítala z ekonomicky aktivních obyvatel zjištěných v každé obci při sčítání lidu v roce 1991. V únoru 2003 počet ekonomicky aktivních z roku 1991 byl nahrazen údajem o počtu ekonomicky aktivních ze sčítání v roce 2001. V lednu 2005 informační portál začíná sledovat v souladu se změnou metodiky pouze dosažitelné uchazeče a také volná pracovní místa v obcích. Stejná data včetně míry nezaměstnanosti opírající se o dosažitelné uchazeče uvádí portál i za mikroregiony vymezené jednotlivými úřady práce, správní obvody obcí s rozšířenou působností a obvody obcí s pověřeným obecním úřadem. Tyto údaje byly publikovány měsíčně až do konce roku 2011. V období let 2005 – 2011 poskytovalo také MPSV (mimo portál) bezúplatně pro potřeby vědecko-výzkumné práce podrobné informace o situaci na trhu práce v obcích ČR v souboru GIS Prostorová analýza. Databáze

obsahovala 47 absolutních a 36 relativních ukazatelů o trhu práce až do úrovně obcí a v případě velkých měst až do úrovní městských částí.

Údaje o *počtu uchazečů o zaměstnání* a *volných pracovních místech* poskytovala měsíčně Správa služeb zaměstnanosti MPSV za okresy a kraje od září 1990. Měsíční údaje byly do portálu MPSV zpětně zahrnuty od ledna 1997. Podrobné strukturální údaje o nezaměstnaných jsou součástí čtvrtletních dat (poprvé od 1. čtvrtletí 1999). Měsíční a čtvrtletní údaje za okresy, kraje a regiony MPSV publikovalo i v „období temna statistiky trhu práce" (od 1. 1. 2012). Data o uchazečích o zaměstnání registrovaných do konce roku 2011 byla přebírána automaticky z informačního systému OKsystem a údaje o uchazečích zaregistrovaných v letech 2012 – 2013 ručně ze systému AIS. Měsíční statistiky byly publikovány v termínu, čtvrtletní statistiky s částým zpožděním. Měsíční statistiky za obce nebyly k dispozici a nejsou ani doposud.

Od počátku roku 2013 přestala být publikována míra nezaměstnanosti i za okresy ČR. Na základě dohody s Českým statistickým úřadem (ČSÚ) MPSV počínaje lednem 2013 přešlo na nový ukazatel registrované nezaměstnanosti v ČR s názvem *Podíl nezaměstnaných osob*, který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Důvody pro změnu ukazatele registrované nezaměstnanosti bývalé vedení MPSV uvádělo následovně:

- ukazatel míry registrované nezaměstnanosti srovnával dosažitelné uchazeče o zaměstnání s pracovní silou tvořenou kombinací údajů z více zdrojů - dosažitelní uchazeči o zaměstnání z evidence ÚP, zaměstnané osoby z dat Výběrových šetření (VŠPS) ČSÚ,
- údaje o zaměstnanosti z VŠPS na úrovni okresů nebyly dostatečně reprezentativní, detailní výsledky trpěly vyšší chybovostí, pro nižší územní celky zcela chyběly (v souvislosti s úspornými opatřeními ve státní a veřejné správě další rozšiřování VŠPS tak, aby poskytovalo podrobnější údaje, nepřicházelo v úvahu, VŠPS mělo být naopak omezeno pouze na zabezpečení požadavků vyplývajících z mezinárodních dohod),
- nezanedbatelným důvodem mělo být také srovnávání nebo záměna míry nezaměstnanosti MPSV a VŠPS ČSÚ a jejich nesprávná interpretace.

Nekompetentnost bývalého vedení MPSV dovedla ČR do období roku 1990, kdy úroveň nezaměstnanosti v okresech ČR byla počítána jako podíl uchazečů o zaměstnání z obyvatel ve věku 15 – 59 let. Míra registrované nezaměstnanosti začala být publikována až od počátku roku 1991. Nové vedení MPSV (2014) si uvědomuje, že výpočet míry nezaměstnanosti až do úrovně obcí je velmi důležitý, zejména s ohledem informací potřebných pro analýzu lokálních a regionálních trhů práce, které jsou nezbytným předpokladem pro nastavení střednědobých územních programových dokumentů. Proto podniká kroky, které by v budoucnosti mohly posunout naši statistiku trhu práce do úrovně před rokem 2012, tzn. do úrovně srovnatelné s ostatními zeměmi Evropské unie.

Cílem našeho příspěvku je mj. i poradit analytikům trhu práce, jak postupovat při analýze trhu práce při obtížích s deficitem potřebných dat.

V první řadě je nezbytné obrátit se na patřičnou krajskou pobočku ÚřadupráceČR o pomoc k zajištění anonymizované databáze uchazečů o zaměstnání na studovaném území. Pracovníci trhu práce jsou schopni z obou požadovaných informačních systémů (OKsystem a AIS) vybrat podle obcí analyzovaného území uchazeče o zaměstnání. Volná pracovní místa lze spíše zjistit na kontaktních místech – bývalých okresních úřadech práce než na krajských pobočkách ÚP ČR. Pro výpočet míry nezaměstnanosti v obcích doporučujeme používat upravené údaje o ekonomicky aktivních osobách v obcích, které pocházejí ze sčítání lidu 2011. Důvodem úpravy je skutečnost, že při posledním sčítání řada osob neuvedla, zda je ekonomicky aktivní či ekonomicky neaktivní. Za celou Českou republiku údaj o ekonomické aktivitě nebo neaktivitě neuvedlo 571 064 osob patnáctiletých a starších, což je zhruba 5,5 % populace ČR. Podíl nevyplněných údajů o aktivitě překračuje v mnoha obcích i hranice 10 %. Při úpravě je nutno vycházet z hypotézy, že nezjištěné data jsou zhruba ve stejné struktuře jako zjištěná.

Takto lze postupovat i při analýze struktury zaměstnaných podle hospodářských odvětví nebo při stanovení pracovní síly okresů a krajů ČR. Pomocí těchto dat dostaneme i přibližnou míru nezaměstnanosti za okresy v jednotlivých měsících roku 2013 a 2014. Takto vypočítané údaje lze bez obav zařadit do časových řad míry nezaměstnanosti, neboť jde o data, která objektivně mění situaci na regionálních i lokálních trzích práce.

2. Analýza trhu práce na příkladu obcí okresů Bruntál a Jeseník

Území obou okresů patří mezi ta území, kterým je v rámci české regionální politiky věnována dlouhodobě pozornost. Řada opatření bývalých vlád ČR na počátku 90. let byla věnována řešení situace v okresech s nejvyšší mírou nezaměstnanosti, mezi které patřil od počátku okres Bruntál a od začátku roku 1996 i nově vzniklý okres Jeseník. Bruntálska se již dotýkalo usnesení vlády ČR č. 759/1992 k zásadám regionální politiky vlády, kde v příloze 1 stanovilo mj., že smyslem regionální hospodářské politiky vlády je přizpůsobit tržně konformními nástroji na podporu rozvoje nových aktivit v oblastech, které vykazovaly dlouhodobě nižší ekonomickou výkonnost. Smyslem hospodářské politiky nemělo být mechanické přerozdělování zdrojů vytvořených ve výkonnějších regionech do zaostalejších regionů, ale kritériem regionální podpory měla být v první řadě ekonomická efektivnost. Vláda měla v té době k dispozici základní instrumenty regionální politiky, např. zmírňování úvěrových podmínek, garance za komerční úvěry, investiční granty, daňové úlevy, rekvalifikační dotace, veřejné zakázky, podpora informačních a rozvojových regionálních studií atd., ale mnohé z těchto instrumentů nebyly využity. V příloze 2 daného usnesení vláda poprvé stanovila nejen hospodářsky problémové oblasti ale také strukturálně postižená území.

Další usnesení vlád ČR z let 1993 – 1997 týkající se podpory regionu lze považovat za nesystémová a teprve o usnesení č. 235/1998 lze říct, že šlo o zásadní dokument, v rámci kterého byly mj. schváleny i Zásady regionální politiky vlády. Toto usnesení uvádělo, že „regionální politika je koncepční a výkonná činnost státu, jejímž cílem je: a) přispívat k harmonickému a vyváženému rozvoji jednotlivých regionů, b) snižovat rozdíly mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů, c) podporovat hospodářský a sociální rozvoj regionů, zejména pokud jde o aktivizaci jejich nedostatečně využívaného hospodářského a sociálního potenciálu". Za nástroje regionální politiky byly zvoleny státní záruky za bankovní úvěry, plné či částečné úhrady úroku z bankovních úvěrů, poskytování dotací nebo půjček a poskytování prémií za vytvořená pracovní místa (Pilečk a kol., 2011).

Tab. 1: Vývoj základních ukazatelů trhu práce v okrese Bruntál v letech 1990 – 2012

Rok	Počet uchazečů	Počet volných pracovních míst	Míra nezaměstnanosti (%)	Uchazeči na 1 volné místo
1990	980	546	1,7	1,8
1991	4 605	264	8,1	17,4
1992	3 275	211	6,0	15,5
1993	4 753	153	8,7	31,1
1994	3 840	720	6,9	5,3
1995	3 215	678	5,8	4,7
1996	3 463	492	6,5	7,0
1997	4 518	421	8,7	10,7
1998	6 181	255	11,4	24,2
1999	8 039	188	15,6	42,8
2000	8 264	196	17,2	42,2
2001	8 622	253	16,5	34,1
2002	9 193	208	16,7	44,2
2003	9 940	288	18,2	35,5
2004	10 041	178	17,5	56,4
2005	8 035	167	15,9	51,6
2006	6 878	359	13,4	20,6

Rok	Počet uchazečů	Počet volných pracovních míst	Míra nezaměstnanosti (%)	Uchazeči na 1 volné místo
2007	5 483	445	10,7	12,3
2008	5 565	296	11,1	19,7
2009	7 977	193	15,4	42,9
2010	8 673	233	17,9	39,0
2011	8 368	220	16,9	39,8
2012	8 829	160	17,8	55,2

Zdroj: MPSV, Statistiky 1990 – 2012, Krajská pobočka ÚP ČR, 2013, vlastní zpracování.

Regiony se soustředěnou podporou státu byly podle zásad členěny na:

- strukturálně postižené regiony (průmyslové oblasti s útlumem tradičních odvětví s vysokou mírou nezaměstnanosti),
- hospodářsky slabé oblasti (s nižší hospodářskou a životní úrovní), kam patřilo i území okresů Jeseník a Bruntál,
- další regiony, pokud o tom rozhodne vláda (např. pohraniční oblasti podporované v rámci programu Phare, venkovské oblasti v rámci Programu rozvoje venkova, bývalé vojenské prostory Ralsko a Mladá a některé mikroregiony s vysokou mírou nezaměstnanosti).

Za klíčové rozhodnutí v roce 1998 lze považovat přijetí pobídkové systému podpory investic. Právě tento pobídkový systém hrál klíčovou roli při snižování regionálních disparit na trhu práce a přispěl k aktivizaci regionálních ekonomik, zejména ve strukturálně postižených oblastech (Toušek, V., Novák, V., 2012; Čerý, O., Toušek, V., 2013). V hospodářsky slabých oblastech, jako jsou Bruntálsko a Jesenicko, pozitivní efekty pobídkového systému nebyly až tak velké (Kladivo, P., a kol., 2013). Potvrzují to i data o situaci na trhu práce v obou okresech uvedená v tabulkách 1 a 2. Maximum registrovaných uchazečů o zaměstnání na konci roku bylo v obou okresech zjištěno v roce 2004. Počet nezaměstnaných na Bruntálsku překročil hranici 10 tis. a na Jesenicku 4 tis. Kromě vysoké míry nezaměstnanosti základním nedostatkem trhu práce v obou okresech je především dlouhodobě nízký počet nově vytvářených volných pracovních míst. Okres Bruntál byl v souboru okresů ČR okresem s nejvyšší mírou nezaměstnanosti již v letech 1992 a 1993 (v letech 1990 a 1994 okresní míra nezaměstnanosti byla 2. nejvyšší). Analýza dat v období ekonomické krize prokázala, že okres Bruntál toto nelichotivé postavení opět získal na konci roku 2012, kdy míra nezaměstnanosti na Bruntálsku dosahovala 17,8 %. Tato situace přetrvávala i na konci roku 2013, kdy okres Bruntál vykazoval 9 422 dosažitelných uchazečů a míra nezaměstnanosti se již přiblížila k hranici 20 % (19,0 %). Oproti roku 2012 se meziročně snížil i počet volných pracovních míst, který klesl na hodnotu 146 míst.

Tab. 2: Vývoj základních ukazatelů trhu práce v okrese Jeseník v letech 1990 – 2012

Rok	Počet uchazečů	Počet volných pracovních míst	Míra nezaměstnanosti (%)	Uchazeči na 1 volné místo
1996	1 547	306	7,0	5,1
1997	2 036	289	9,3	7,0
1998	2 379	221	10,3	10,8
1999	2 856	130	13,0	22,0
2000	2 961	180	13,2	16,5
2001	3 173	231	14,8	13,7
2002	3 501	44	16,9	79,6
2003	3 753	49	18,2	76,6
2004	4 012	165	18,3	24,3
2005	3 471	180	16,9	20,1
2006	3 077	183	14,7	17,7
2007	2 437	190	11,1	12,8
2008	2 436	94	11,5	27,0
2009	3 251	93	16,9	36,7
2010	3 871	64	19,7	63,4

Rok	Počet uchazečů	Počet volných pracovních míst	Míra nezaměstnanosti (%)	Uchazeči na 1 volné místo
2011	3 245	71	15,6	48,5
2012	3 302	37	15,8	89,2

Zdroj: MPSV, Statistiky 1990 – 2012, Krajská pobočka ÚP ČR, 2013, vlastní zpracování

Jesenicko v minulosti zejména díky lázeňství vykazovalo o něco lepší situaci na trhu práce, do konce v letech 1998 – 2000 nepatřilo Jesenicko do žebříčku TOP 10 okresů s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. Na konci roku 2007 míra nezaměstnanosti v okrese poklesla na 11,1 %, nicméně to byla 6. nejvyšší okresní hodnota v předkrizovém období. O rok později se okres Jeseník mírou nezaměstnanosti již řadí na 2. místo mezi okresy ČR a na konci let 2009 a 2010 je okresem s nejvyšší mírou nezaměstnanosti. Na konci roku 2011 a 2012 vyšší mírou nezaměstnanosti než Jesenicko disponovalo zmiňované Bruntálsko. Na konci roku 2013 vyšší míru nezaměstnanosti než okres Jeseník vykazovaly, kromě okresu Bruntál, okresy Most, Ústí nad Labem a Karviná. V okrese Jeseník počet dosažitelných nezaměstnaných dosahoval 3 263 a míra nezaměstnanosti klesla meziročně z 15,8 % na 15,6 %.

Obr. 1: Míra nezaměstnanosti v okresech Bruntál a Jeseník a ČR v letech 1990 – 2012 (k 31.12)

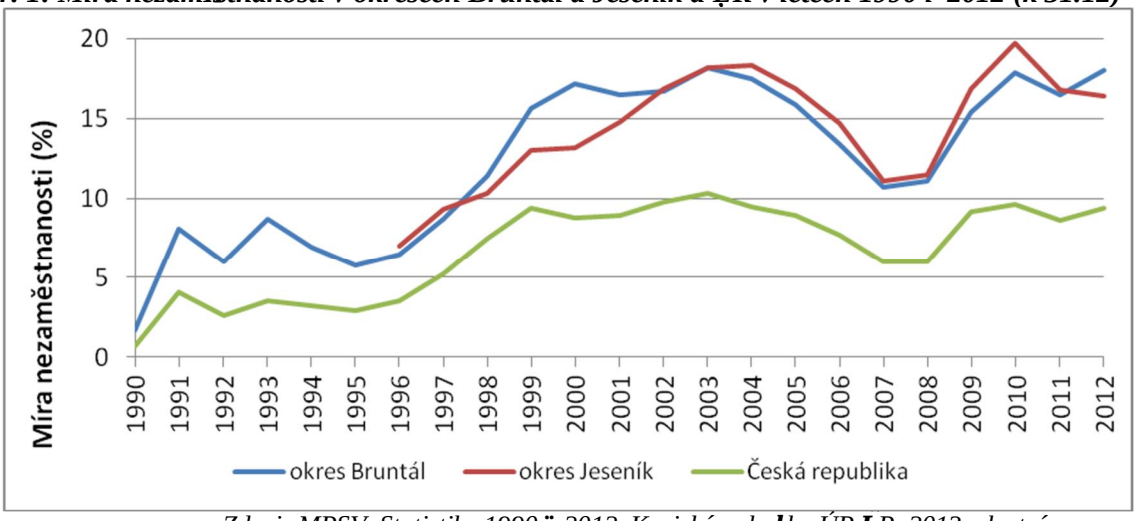

Zdroj: MPSV, Statistiky 1990 – 2012, Krajská pobočka ÚP ČR, 2013, vlastní zpracování

Tab. 3: Dosažitelní uchazeči o zaměstnání a míra nezaměstnanosti v administrativních jednotkách okresů Bruntál a Jeseník na konci roku 2011, 2012, 2013

Území	Uchazeči o zaměstnání			Míra nezaměstnanosti (%)		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
okres Bruntál	**8 368**	**8 828**	**9 422**	**16,9**	**17,8**	**19,0**
SO ORP Bruntál	3 623	3 850	4 180	18,0	19,1	20,8
SO POÚ Bruntál	*2 610*	*2 785*	*3 051*	*18,1*	*19,3*	*21,2*
SO POÚ Horní Benešov	*289*	*329*	*387*	*16,1*	*18,3*	*21,6*
SO POÚ Vrbno p. Prad.	*727*	*736*	*742*	*18,4*	*18,7*	*18,8*
SO ORP Krnov	3 475	3 623	3 680	16,4	17,1	17,4
SO POÚ Krnov	*2 407*	*2 463*	*2 552*	*15,4*	*15,8*	*16,3*
SO POÚ Město Albrechtice	*698*	*786*	*768*	*17,0*	*19,1*	*18,7*
SO POÚ Osoblaha	*370*	*374*	*360*	*26,1*	*26,3*	*25,4*
SO ORP Rýmařov	1 267	1 355	1 562	15,3	16,3	18,8
okres Jeseník	**3 245**	**3 301**	**3 263**	**15,6**	**15,8**	**15,6**
SO POÚ Jeseník	*1 382*	*1 423*	*1 384*	*13,4*	*13,8*	*12,6*
SO POÚ Javorník	*1 314*	*1 369*	*1 354*	*18,2*	*19,0*	*18,8*
SO POÚ Zlaté Hory	*549*	*509*	*525*	*16,5*	*15,3*	*15,8*

Zdroj: MPSV, Statistiky 2011, Krajská pobočka ÚP ČR, 2013, 2014, vlastní zpracování

Data v tabulce 3 uvádějí míru nezaměstnanosti na konci let 2011, 2012 a 2013 nejen za území okresů Bruntál a Jeseník, ale také za území správních obvodů obcí s rozšířenou působností (celkem 3 obvody) a obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (celkem 10 obvodů). Obvodem POÚ s nejnižší mírou nezaměstnanosti byl na konci každého analyzovaného roku obvod POÚ Jeseník, v němž míra nezaměstnanosti nedosahovala ani hranice 15 %. Na konci roku 2013 míra nezaměstnanosti u tohoto obvodu klesla až na 12,6 %. U ostatních obvodů POÚ byla míra nezaměstnanosti ve všech případech vyšší než 15 %. V obvodu POÚ Osoblaha prosincová míra nezaměstnanosti trvale překračovala hranici 25 %. O zhoršující se situaci na Bruntálsku vypovídají i rostoucí míry nezaměstnanosti především v obvodech POÚ Bruntál a Horní Benešov, v kterých míra nezaměstnanosti na konci roku 2013 již překročila hranici 20 %.

Situaci na trhu práce v obcích analyzovaného území na konci roku 2012 znázorňuje obr. 2. Obce s mírou nezaměstnanosti vyšší než 25 % v okrese Bruntál byly Jiříkov (45,1 %), Hlinka (40 %), Slezské Rudoltice (34,1 %), Slezské Pavlovice, Lomnice, Václavov u Bruntálu, Osoblaha, Razová, Rudná pod Pradědem, Milovice nad Opavou a Jindřichov a v okrese Jeseník Bílá Voda (34,6 %), Kobylá nad Vidnávkou, Velká Kraš a Uhelná. Nejvíce takových obcí, a to 4 z 15, se nacházelo na Osoblažsku.

Obr. 2: Míra nezaměstnanosti a počet ekonomicky aktivních obyvatel v okresech Bruntál a Jeseník k 31. 12. 2012

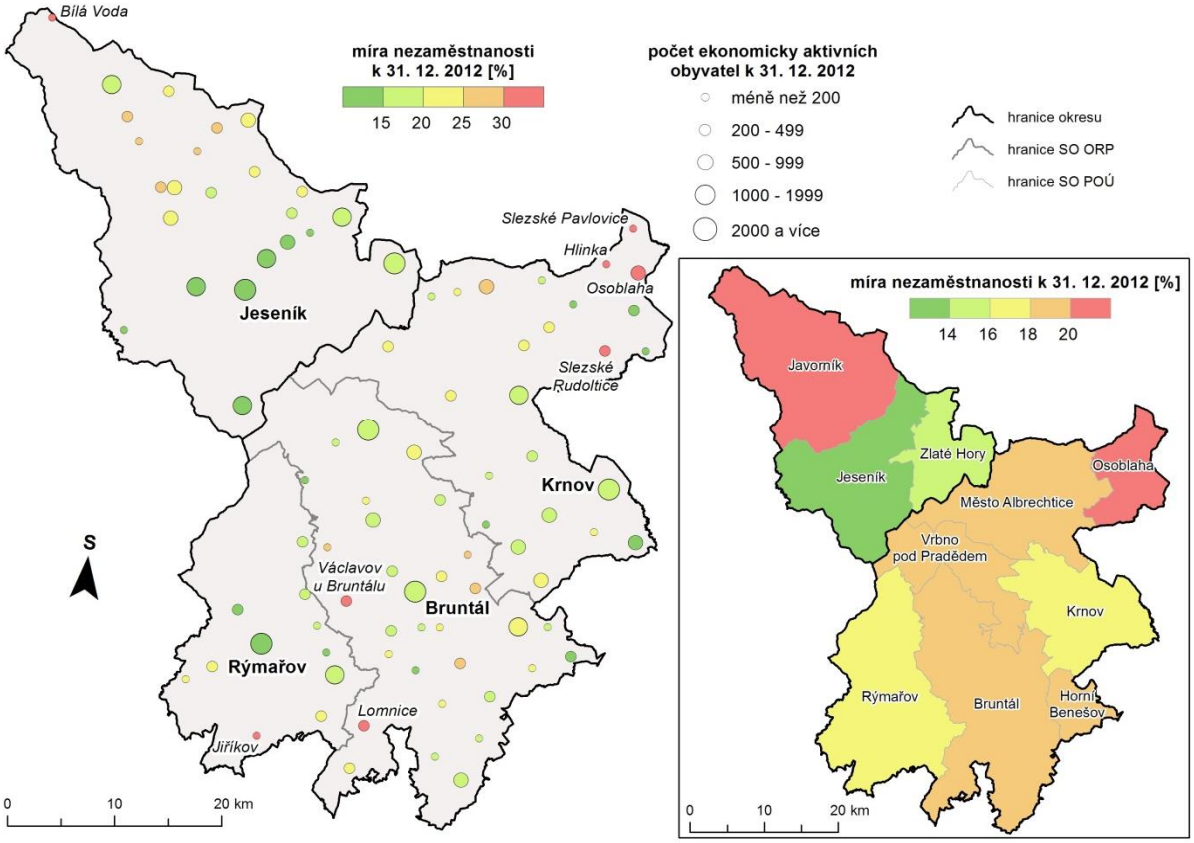

Zdroj: MPSV, Statistiky, Krajská pobočka ÚP ČR, 2013, ArcČR ver. 3.1, vlastní zpracování

Zhoršující se situace na trhu práce v okrese Bruntál v roce 2013 se promítla i do nárůstu počtu obcí, ve kterých byla nezaměstnána nejméně každá čtvrtá ekonomicky aktivní osoba. Z patnácti obcí okresu s mírou nezaměstnanosti vyšší než 25 % míra překročila hranici 40 % v obcích Jiříkov (43,1 %), Horní Životice (42,5 %) a Hlinka (41,1 %). Mírný pokles nezaměstnanosti v okrese Jeseník v roce 2013 způsobil, že u většiny obcí míra nezaměstnanosti poklesla. Vyšší než 25procentní nezaměstnanost byla zaznamenána pouze ve Staré Červené Vodě (26,5 %), Bernarticích a Vlčicích.

Oba okresy čelí nedostatkem volných pracovních míst, takže ukazatel počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo v některých letech překračoval dokonce hranici 50 nezaměstnaných. Na konci roku 2012 na Bruntálsku připadalo na 1 volné místo 55,2 uchazečů a na Jesenicku dokonce 89,2 uchazečů. O rok později odpovídající ukazatel za okres Bruntál činil 64,5 uchazečů a za okres Jeseník byl již nižší a klesl pod hranici 50 uchazečů (46,6).

Zejména Bruntálsko se vyznačuje velkými potížemi se zaměstnáváním osob, které patří do problémových skupin hůře se uplatňujících na trhu práce. Jedná se především o osoby se zdravotním postižením, osoby pečující o dítě do 15 let, osoby ve věku vyšším než 50 let, osoby pouze se základním vzděláním, dlouhodobě nezaměstnané osoby a také absolventi a mladiství. Nepříznivou situaci na Bruntálsku dokumentuje i tab. 4, ve které jsou uvedeny podíly nezaměstnaných osob z problémových skupin na pracovní síle okresu včetně postavení okresu v souboru okresů ČR. V tabulce je uvedena i průměrná hodnota za celou Českou republiku. Postavení okresu Jeseník je o něco lepší než okres Bruntál.

Tab. 4: Problémové skupiny obyvatelstva z hlediska jejich uplatnitelnosti na trhu práce (% nezaměstnaných na pracovní síle okresu, pořadí v souboru 76 okresů ČR a Hl. m. Prahy)

Zdravotně postižení	Bruntál 2,56 % - **1**. místo, Jeseník 1,39 % - **29**. místo, ČR 1,09 %
Pečující o dítě do 15 let	Bruntál 1,35 % - **14**. místo, Jeseník 0,92 % - **36**. místo, ČR 0,77 %)
Osoby ve věku 50+	Bruntál 5,41 % - **1**. místo, Jeseník 5,30 % - **2**. místo, ČR 2,55 %)
Osoby se základním vzděláním	Bruntál 6,12 % - **6**. místo, Jeseník 5,69 % - **8**. místo, ČR 2,64 %)
Dlouhodobě nezaměstnaní	Bruntál 8,69 % - **1**. místo, Jeseník 5,53 % - **12**. místo, ČR 3,39 %
Absolventi a mladiství	Bruntál 1,03 % - **6**. místo, Jeseník 1,01 % - **7**. místo, ČR 0,62 %

Zdroj: MPSV, Statistiky 2011, Krajská pobočka ÚP ČR, 2013, 2014, vlastní zpracování

3. Závěr

Analýza trhu práce v okresech Bruntál a Jeseník prokázala, že dosavadní nástroje regionální politiky ČR použité na toto území dosud nevedly ke snížení nezaměstnanosti. Ukazuje se, že pro hospodářsky slabé oblasti (zejména Bruntálsko a Jesenicko) bude potřeba aplikovat jiné nástroje regionální politiky než doposud. Na tuto skutečnost musí zaměřit pozornost zejména Ministerstvo pro místní rozvoj, jinak budou mezi těmito oblastmi a ostatními územími ČR budou nechtěně narůstat regionální disparity.

Literatura

[1] Český statistický úřad. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, 2011* [online]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/home>

[2] KLADIVO, P., OPRAVIL, Z., PTÁČEK, P., ROUBÍNEK, P., TOUŽEK, V., (2013). *Analýza socioekonomického vývoje okresu Bruntál a Jeseník*, rukopis.

[3] Ministerstvo práce a sociálních věcí. Statistiky: Integrovaný portál MPSV. [online]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat>

[4] PILEČEK, J., ČERVENÝ, M., KLÍMA, J., DUPAL, J. a KUNC, Z., (2011). *Regionální politika, územní disparity a dopady hospodářské krize v České republice*. Praha: ÚRS Praha, a.s. ISBN 970-80-7369-383-1.

[5] ČERÝ, O., TOUŽEK V., (2013). *Evaluation of Changes in the Branch and Educational Structure of the Labour Force in the Czech Republic with an Emphasis on Manufacturing and Services*. Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Warszawa-Kraków: Komisja Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, vol.. 22, iss. 1, pp. 133-146. ISSN 2080-1653.

[6] TOUŽEK, V., NOVÁK, V., (2012). Ekonomická krize a trh práce v České republice. *Regionální studia*, iss. 1, pp. 38-62. ISSN 1803-1471.

Příspěvek byl zpracován v rámci projektu CZ.3.22/2.3.00/12.03373 Spolupráce škol a veřejných institucí v česko-polském pohraničí v oblasti vzdělávání k vyšší uplatnitelnosti na trhu práce.